

KULTUSZMINISZTERÜNK A NYÁRI EGYETEMEN*

ngedjék meg nekem, hogy mindenekelőtt kedves kötelességet teljesítsek. Mindannyiunk, külföldi barátaink és a magyar közönség nevében melegen, magyar szívvvel köszöntöm a körünkben megjelent miniszterelnök urat, aki azzal tüntette ki a debreceni Nyári Egyetemet, hogy az első előadás megtartását elvállalta. A miniszterelnök úr súlyos kormányzati gondjai között szakított időt a debreceni útra és ezáltal kifejezésre juttatta azt, hogy azonosítja magát ennek az egyetemnek célkitűzéseivel és fontosnak tartja a világháború közepett is a magyar léleknek és a magyar szellemnek ezt a határozott megnyilatkozását...

... Nagy és őszinte öröm tölt el, hogy mint az ország kulturális életének felelős vezetője, hivatalos minőségemben külföldi és honi hallgatóságához egyszerre szólhatok. Régi, szép hagyomány visszcscillanását érzem ebben a tényben is, mert a magyar szellem igaz fiai minden időben nemcsak honfitársakhoz beszéltek, hanem Európához is, Európa minden jószándékú kultúrnemzetéhez.

Nem tartom véletlennék azt, hogy a világháború közepett is megtartjuk a Nyári Egyetem hagyományos előadásait. A magyarság keletközépeurópai szerepe, tehát európai hivatásának teljesítése mindig két erőn nyugodott: kardjának és szellemének erején.

A kardot forgató magyar mindig eredeti vitéz lelkéből merítette az erőt és a magyar kard nyomában minden időben ott járt a magasrendű és emberséges magyar gondolat. Nemcsak kardunkkal és vitézi erényeinkkel hódítottunk és rendeztük Európának ezt a viharokkal és válságokkal telített darabját, hanem szellemünk és kultúránk jótékony, magasrendű emberi magatartásra nevelő sugaraival is. Kuruc katonáink a XVI. század legnagyobb költőjének, Balassa Bálintnak verseskönyvével mentek a csatába. Maga Balassa Bálint és a következő században nagy epikusunk, Zrínyi Miklós is nemcsak pennájukkal szolgálták hazájukat, hanem „rettenetes bajvivó szablyájukkal” is. A magyar vitézség és a magyar művelődés szelleme összeforrott, eggyé vált, egyesült erővel avatkozott be ennek a földdarabnak a dolgaiba.

Különösen fontosnak tartom, hogy mindezt éppen ma állapítsuk meg, midőn szövetségeseinkkel karöltve a világ egyik legnagyobb csatáját vívjuk. Nemcsak honvédeink állanak helyt az orosz mező-

* Szinyei Merse Jenő dr. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter beszédéből (Debrecen, 1942. aug. 1.).

kön és vivják ki bajtársaink és barátaink egyre fokozódó elismerését, hanem itt Debrecenben meggyújtjuk a magyar szellem fáklyáját is, hírül adjuk mindenkinek, hogy amint a magyar kard tevékeny részt vesz az új Európáért folyó áldozatos harcban, úgy a magyar szellem is részt vesz majd az új Európa felépítésének ugyancsak gigászi művében. A magyar szellemnek fontos missziója volt, van és lesz Kelet felé. A magyar az a keletközépeurópai nép, mely magáévá tette Nyugat kultúráját és civilizációját, anélkül, hogy a maga eredeti lelkét, vitézségét és sajátos szellemét feladta volna. Hivatva van tehát arra, hogy missziót töltsön be Kelet felé, példát mutasson a honi hűségre és egyúttal Európa szellemét sugározza. Megállja helyét, most a népek nagy csatájában és meg fogja állni helyét a béke küzdelmeiben is.

Bizonyos meghatódás tölt el itt Debrecenben. Úgy érzem, hogy fölcsap a földből, a sírokból a történelmi múlt és arra kötelez, hogy szóljak róla. Ezt a tájat Hajdúságnak nevezik, mert itt telepedtek le a hajdúk, a magyarság egyik legvitézebb katonanépe. De ugyanakkor Debrecen a magyar szellemnek és kultúrájának bástyája volt már ezelőtt is. Itt született és itt élt Csokonai Vitéz Mihály, aki a tiszta magyarságot nagyszerűen összeegyeztette az európaisággal és irodalmunk másik büszkesége, Fazekas Mihály. Ezen a tájon ébredt rá magyar kötelességeire Széchenyi István gróf, a legnagyobb magyar. A debreceni kollégium padjaiban ült Kölcsey Ferenc, a Himnusz költője és Arany János, a Toldi írója. Itt hirdette ki a magyar függetlenségi nyilatkozatot 1849-ben Kossuth Lajos. A debreceni kollégiumban lett a latin nyelv hosszú uralma után először tanítási nyelv a magyar. Nemzeti egység valósult meg hajdan ebben a kollégiumban: a nemesi fiúk mellett ott ültek a jobbágygyerekek, a kollégiumi alapítványokhoz éppen úgy hozzájárult az úrrend, mint a jobbágyság. Tanulnunk kell ettől a gyönyörű múlttól, mert ha egy nemzet kiejti kezéből múltjának fonalát, akkor menthetetlenül eltéved a népek országútján.

Külföldi barátaink nem találnak Debrecenben annyi régi szép épületet, mint a nyugati városokban. Mi lehet ennek az oka? A feleletet erre a magyar történelem adja meg. Nekünk százszor és százszor kellett mindent újra építenünk. Mi tettük lehetővé Nyugat békésebb, kedvezőbb társadalmi és gazdasági fejlődését. A mi múltunk itt van a föld alatt, bárhová szánt is az eke, mindenütt csontokat vet ki: árpádkori magyarok, végvári harcosok és a függetlenségért életüket áldozó magyarok csontjait. Ez a földalatti Magyarország azonban és ennek a földalatti Magyarországnak hősi erkölce és tiszta szelleme nemcsak a föld alatt él, hanem lelkünkben is. A Nagy Magyar Alföld-

nek és a tiszántúli rónáknak színmagyar népét joggal nevezhetjük Európa legtöbbet szenvedett népének, mert síkságon élt, nem védték természetes erőművek és kemény falak, hanem teste volt a fal és a gát a történelmi balsors ellen. Ez a nép hű maradt hagyományaihoz, a legnagyobb balsors közepett is magához szorította és őrizte történelmi lelkünket. Jellemében, népművészetében, dalaiban, meséiben és hagyományaiban az eredeti, tiszta magyar szellemi örökséget érzi. Debrecen ennek a nagyszerű népnek volt a természetes központja, kis fővárosa és legyen az a jövőben is.

Külföldi vendégeink és barátaink izelítőt kapnak ebben a városban és környékén az eredeti, tiszta magyarságból. Gondoljanak arra, hogy ez a magyarság a gyökér, a mi őstalajunk, a mi erőnk kútfeje. Ez a magyarság áll helyt a harctereken, ez a magyarság csatlakozott szívvel és lélekkel az igazságosabb és emberségesebb új Európa gondolatához. Ennek a magyarságnak erői és erényei fognak majd pótolhatatlan értéket jelenteni az új Európa életében. Ez a magyarság mindig állotta szavát, elsőrangú erényének ismerte a hűséget, gondosan vigyázott életének legfőbb kincsére, szabadságára és függetlenségére, de ugyanakkor mindig hajlandó volt a széles emberi együttműködésre. Boldogok vagyunk, hogy külföldi barátainknak és vendégeinknek itt, országunk szívében, megmutathatjuk ennek a magyarságnak egyik bölcsőjét.

A Nyári Egyetem gazdag programjából különösen két részt emelek ki. Egyik a kisebbségi előadások sorozata, melyek ismét tanúságot tesznek, hogy első szent királyunk, Szent István intelmei alapján kívánjuk rendezni minden kisebbségünk sorsát. A másik a sajtótanfolyam, mely egy nagy megújhódást hirdet, a magyar sajtó megtisztulását, fölemelkedését, a nagy nemzeti munkaterv keretébe való beilleszkedését és ezzel párhuzamosan a magyar újságírói rend tekintélyének folytonos emelkedését.

Kívánom, hogy külföldi vendégeink és barátaink érezzék jól magukat és vigyenek kedves emléket hazájukba. Hirdessék mindenütt, hogy olyan néppel ismerkedtek meg, mely az emberiség két nagy erényével, a vitézséggel és az eredeti kultúra teremtésének Istentől adott képességeivel rendelkezik.

Mikor a debreceni Nyári Egyetem 16. évfolyamát megnyitom, a német, olasz, bulgár, spanyol, portugál, japán, svájci és francia külföldi s a hazai hallgatóságot szeretettel üdvözlöm, eredményes munkát kívánok és tisztelettel felkérem a miniszterelnök urat, hogy a debreceni Nyári Egyetem bevezető előadását megtartani szíveskedjék.